

структура.

Изборът и комбинаториката на изразните средства в зурнаджийската музика получават органичен живот само в акта на изпълнението чрез интерпретацията на свирачите. Варирането и импровизирането като иманентни подходи на зурнаджийско-тъпанджийския интерпретаторски стил интензифицират музикалното движение, водят го в зони на привидна неустойчивост и аморфност. Но в зурнаджийската музикална интерпретация има устойчива система за разполагане на ориентири за паметта.

Мнемонични формули-опори в зурнаджийската музика са внедрени в нея инструментализирани версии на традиционни местни и медийно-популярни песенни образци или фрагменти (отделни ходове) от тях. Тези тематично-интонационни комплекси са не само линейни ориентири за слуха и паметта, но и необходимите опори, около които бликат фонтаните на зурнаджийската импровизация. Вярно е, че в музикалното формоизграждане построенията формули понякога така се преобразуват (съкращават се, разпадат се на мотиви, разтеглят се от орнаментално разточителство), че трудно могат да бъдат разпознати. Но независимо от отпечатената върху тях вариационно-импровизаторска стихия на зурнаджийското свирене, формулите (patterns) са основна конструктивна база в практиката на зурнаджийския стил.

Друг ориентир за слуховата памет в тази музика са танцовите ритмо-формули, които в музикално-танцовото формообразуване имат функции на ритмометричен опорен глас, на база, която определя метроритмичната логика на музикалното движение. Равновесието на механизираното протичане на танцовите ритмо-формули (изградени върху един или комбинация от два и повече тактови размери) се нарушава от интонационните метаморфози в зурнаджийския мелос, както и от индивидуалната моторно двигателна импровизация на танцьорите.

От архитектурна гледна точка устойчивите и неустойчиви зони в зурнаджийската музика се осъществяват от музикантите в различни цялости от конструктивен тип. Построенията са основни музикално-синтактични структури, чрез които може да се проследи едновременно единството и разчленяването на музикалните форми. В цялостния зурнаджийско-тъпанджийски музикално-звук процес зоните на устойчивост и неустойчивост се изграждат като редуване на стабилни и мобилни компоненти на инструменталната структура.

Построенията, които изпълняват функцията на опори в архитектурата на зурнаджийската музика са индивидуализирани и структурно обособени цялости от тематичен и квазитематичен тип с различна величина, наричани в литературата по много начини: формула, модел, стереотип, клише, мотив, коляно, идиом, комплекс-теза, тематично звено, височинна група, модул, pattern. Изброените цялости от конструктивен тип се съдържат в достъпния за зурнаджиите интонационен запас (известно количество вече готови, отлежали звукосъчетания). Мелодическата формула се определя като “рамка, където има фиксирани елементи... мелодическа линия, в която могат да се появят малки варианти и промени” [Jeffery, 1992:92]. Емическият концепт за формула сред зурнаджиите най-често се изразява с понятието *песна*, тъй като използваните от зурнаджиите *песни* в техните инструментални композиции имат стереотипен характер.

Формулното музикално мислене е в основата на формообразуващите процеси в зурнаджийската музика. Начините по които свирачите комбинират формулните построения (*песни*) в мелодиите на своите композиции варират в изпълнителския